

ПРОГНОЗУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

З економічної точки зору досягнення ефективного впливу збільшення обсягів інвестиційних вкладень у сільське господарство неможливе без важелів активізації їх використання: стимулююче оподаткування; фінансові стимули; безпроцентні позики, що надаються інвестором; пільгові режими виплати боргів і позик в банках; стабільність курсових коливань; впровадження нової технології та застосування сучасної техніки і обладнання. Основним завданням при виборі напрямку інвестування є визначення економічної ефективності вкладення засобів в об'єкти у галузі рослинництва. Для кожного об'єкту доцільно скласти окремий проект, досліджувати його середовища і планувати стратегії їх подальшої діяльності.

From the economic point of view of achievement of the effective influencing of increase of volumes of investment investments in agriculture impossible without the levers of activation of their use: stimulant taxation; financial stimuli; advance free of interest, which are given by an investor; favorable modes of payment of debts and loans in banks; stability of courses vibrations; introduction of new technology and application of modern technique and equipment. At the choice of direction of investing determination of economic efficiency of investment of facilities is the basic task in objects in industry of plant-grower. For every object it is expedient to draw up a separate draft, explore his environments and to plan strategies of their subsequent activity.

Нинішня економічна ситуація в Україні унеможлиблює інвестиційну діяльність: необхідна розробка адекватного ринковим відносинам інвестиційного механізму, що органічно поєднає форми приватного і державного інвестування, оптимізації взаємозв'язків різних суб'єктів інвестиційної діяльності, розроблення відповідної законодавчо-нормативної бази й інші заходи, що регламентують інвестиційний процес на рівні як окремого підприємства або галузі, так і національної економіки в цілому. У своїх працях науковці: Гунський Б.В., Збарзька Л.О., Панасюк Б.Я., Руденко Л.В., Лукінов І., Мельник О.О., Омельченко А.В., – розкривають проблематику удосконалення механізму активізації інвестиційних процесів.

Основним завданням при виборі напрямку інвестування є визначення економічної ефективності вкладення засобів в об'єкти галузі рослинництва. Для кожного об'єкту доцільно скласти окремий проект, досліджувати його середовища і планувати стратегії їх подальшої діяльності.

Перед прийняттям та впровадженням управлінських рішень щодо впровадження інвестиційних стратегій, слід з'ясувати наслідки зазначених рішень у системній методології управління, їхню відповідність критеріям групового сталого розвитку регіону.

Слід передбачувати ситуацію, що може виникнути в майбутньому залежно від використання відповідної стратегії або періоду їх впровадження, та в разі відхилення зазначеної ситуації від виявлених критеріїв, внести відповідні корективи як в саму стратегію, так і в можливий інструментарій її впровадження. На нашу думку, дане наукове перспективне бачення має реалізуватися через використання інструментарію системи стратегічного планування, що має використовувати методи прогнозування та програмування.

Науковці М. Пашута та А. Калина дають таке визначення "прогнозування": "Прогнозування – це наукове, обґрунтоване системою встановлених причинно-наслідкових зв'язків і закономірностей виявлення стану та вірогідних шляхів розвитку явищ і процесів" [11, с. 9]. Дане наукове бачення здійснюється за допомогою різних прогнозних методів, які є способом розробки прогнозів, які б давали можливість на основі аналізу даних, зовнішніх і внутрішніх факторів впливу здійснювати переконливі майбутні бачення щодо розвитку досліджуваної галузі.

При розгляді багатьох методів прогнозування, Б. Панасюк виділяє такі класифікаційні ознаки: ступінь формалізації (інтуїтивні та формалізовані методи), загальний принцип дій і спосіб одержання прогнозованої інформації (індивідуальні та колективні експертні оцінки в класі інтуїтивних методів; методи прогнозованої екстраполяції та методи моделювання в класі формалізованих методів) [12, с. 62].

При визначенні найбільш придатного методу прогнозування, а також типу моделі як інструменту прогнозування, в наукових працях [2; 5; 6; 7; 10; 12] вважається необхідним з'ясувати такі методологічні фактори: мету й завдання прогнозу, період, на який він формується, специфіку об'єкта прогнозування, види та повноту вихідної інформації, вимоги до результатів прогнозування (рис. 1).

Так, на нашу думку, при виборі методу й моделі прогнозування впливу складових інвестиційних стратегій на результати розвитку сільського господарства у галузі рослинництва Чернівецької області слід орієнтуватись на необхідність реалістичного підходу до сприйняття ускладненого економічного процесу. Тому, слід враховувати особливість розвитку інвестиційної сфери регіону.

Так, розглянувши загальний методологічний підхід до визначення методу прогнозування та його виду потрібної моделі розвитку сільського господарства у галузі рослинництва треба опиратися на одночасне врахування наступних вимог: необхідність визначення структури та наявності зв'язків між показниками розвитку регіону як багатокомпонентної великомасштабної системи; потреби в статистичному моделюванні, що кількісно описують взаємні зв'язки (якщо вони піддаються вимірюванню) між елементами

системи; стратегічне управління інвестиціями в регіональному розвитку; потреби в застосуванні інтуїтивних (сценарних) методів оцінки можливих впливів зовнішніх факторів на спрямованість та розмір змін елементів та системи загалом. А саме, ми отримуємо складне комбіноване завдання моделювання розвитку багатокomпонентної системи, яка вимагає застосування такої моделі, яка б дала можливість враховувати як математичні, так і логічні зв'язки між її підсистемами, а також виконувати прогнозні розрахунки на варіантній основі умов невизначеності.

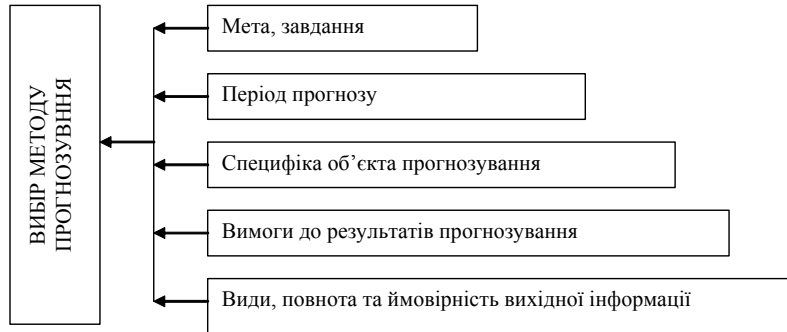

Рис. 1. Фактори впливу на вибір методу й моделі прогнозування [12, с. 68]

З розглянутих наукових джерел поняття „механізм” розглядають за наступним чином: економічний, організаційний, організаційно-економічний, організаційно-управлінський, господарський залежн від специфіки предметної області дослідження, природи вихідного явища або кінцевим результатом; а також механізм залучення ресурсів, аналізу внутрішнього середовища, просування товару, формування кризового стану, лізинговий механізм, механізм санації (чи банкрутства) та ін., які характеризують певні окремі процеси, що протікають на підприємстві і спрямовані на досягнення визначених цілей. Але в кожному разі первинна сутність механізму залишається такою: під механізмом розуміється система процесів, що визначає порядок будь-якого виду діяльності або протікання явища.

Дослідження деяких наукових праць [1, 3, 4, 8, 9, 13] дає можливість визначити механізм формування інвестиційної стратегії підприємства сільського підприємства як систему методик, способів та процесів, які спрямовані на розробку стратегічних напрямів розвитку.

Інвестування займає вагомe місце у процесі відтворення, забезпечуючи при цьому зв'язок між кругообігами та перехід від однієї стадії до іншої. Інвестування як процес, що охоплює всі стадії кругообігу, можна розглядати для галузі рослинництва у вигляді схеми: інвестування капіталу $\Rightarrow$ використання капіталу $\Rightarrow$ вивільнення капіталу. Після вивільнення з обігу капітал можна заново інвестувати у процес, тобто він виступатиме як реінвестиція, в іншому випадку вивільнений із обігу капітал буде деінвестованим. У випадку реінвестування інвестиційний процес повторюється на рівні простого відтворення.

З допомогою пакету обробки статистичних даних STADIA автором побудовані математичні моделі зміни обсягів продукції сільського господарства, обсягів продукції галузі рослинництва, та обсягів інвестиційних вкладень у сільське господарство (табл. 1).

Таблиця 1

Економіко-математичні моделі зміни факторів сільськогосподарського виробництва в Чернівецькій області

Показник	Економіко-математична модель, y – результативний показник, млн грн, t – період, рік, R^2 – коефіцієнт детермінації
Обсяг продукції сільського господарства (млн грн)	$y = 907.9 + 143t, R = 0.8596, R^2 = 0.7389$ $y = e^{6.896 + 0.09492t}, R = 0.8518, R^2 = 0.7255$
Обсяг продукції галузі рослинництва (млн грн)	$y = 571 + 54.12t, R = 0.7864, R^2 = 0.6184$ $y = e^{6.384 + 0.0675t}, R = 0.7682, R^2 = 0.5901$
Обсяги інвестиційних вкладень у сільське господарство (млн грн)	$y = e^{2.537} \cdot t^{1.132}, R = 0.7095, R^2 = 0.50339$

Дані моделі описані лінійними та експоненціальними залежностями виду:

$$y = a_0 + a_1 t, \quad (1)$$

$$y = a_0 e^{a_1 t} \quad (2)$$

Представлені економетричні моделі є зростаючими функціями на проміжку $\{0; \infty\}$. Отже, динаміка досліджуваних показників є позитивною. Середньорічне збільшення обсягу продукції сільського

господарства по області складає 143 млн грн (модель 1) або зростає щорічно в 1,0996 рази (2), що становить 9.96 %. Середньорічне збільшення обсягу продукції галузі рослинництва складає 54,12 млн грн (1), 1,0698 рази (6.98 %) – (2), що є 13.5 % (2).

Обсяги інвестиційних вкладень у сільське господарство Чернівецької області зростають дуже малими темпами. На базі побудованих динамічних економетричних моделей здійснено прогноз їх величин на 5 років (табл. 2). Отримані прогнози показують позитивний розвиток досліджуваних показників.

Таблиця 2

Прогнозні значення обсягів інвестиційних вкладень та обсягу продукції сільського господарства Чернівецької області на 2008 – 2012 рр.

Показник	Прогнозне значення				
	2008	2009	2010	2011	2012
Обсяг продукції сільського господарства (млн грн)	2053±673.8	2196±734.3	2339±8022	2482±875.3	2625±952.9
Обсяг продукції галузі рослинництва (млн грн)	1004±336.9	10584±367.1	1112±401	1166±437.7	11220±476.5
Обсяги інвестиційних вкладень у сільське господарство (млн грн)	133.1±223.3	152.1±243.3	171.3±265.7	190.9.7±290	210.6±315.8

Примітка: Число, що стоїть після значка ±, є величиною довірчого інтервалу.

Дослідження взаємозв'язку цих змін здійснимо за допомогою побудови регресійної залежності. Економіко-математична модель залежності обсягів сільськогосподарської продукції від обсягів інвестиційних вкладень у розвиток сільського господарства, розрахована за допомогою пакету обробки статистичних даних STADIA, має такий вигляд:

$$y = \frac{x}{-3.5959 \cdot 10^{-6} + 0.0010945x + 2.319 \cdot 10^{-6} x^2}, R = 0.9640 = 1, R^2 = 0.9294, \quad (3)$$

де y – обсяг продукції сільського господарства, млн грн, x – обсяг вкладених інвестицій у сільське господарство, млн грн (3) описує функцію оптимуму. Моделі оптимуму використовують для опису обмежених монотонно зростаючих і монотонно спадних експериментальних залежностей. За допомогою такої моделі можна визначити граничне значення, якого набуде функція при певних значеннях факторачинника. Побудована нами економетрична залежність характеризується високим значенням коефіцієнта кореляції (R) та детермінації (R^2). Вона адекватна до експериментальних даних. На основі побудованої моделі ми робимо економічні висновки.

Математичне дослідження (3) показує, що дана функція має різкий екстремум (максимум) з наступним похилим наближенням до границі $y=0$, тобто збільшення факторачинника не призводить до зростання результативного показника.

З економічної точки зору досягнення ефективного впливу збільшення обсягів інвестиційних вкладень у сільське господарство неможливе без важелів активізації їх використання: стимулююче оподаткування; фінансові стимули; безпроцентні позики, що надаються інвестором; пільгові режими виплати боргів і позик в банках; стабільність курсових коливань; впровадження нової технології і застосування сучасної техніки і обладнання.

Вкладення інвестицій у розвиток сільського господарства буде змістовним при умові, коли будуть переглянуті дієві програми діяльності сільськогосподарських підприємств, їх технічні та технологічні бази з метою чіткого спрямування залучення інвестицій. Тільки за такої умови буде спостерігатися ефективність використання інвестицій.

Література

1. Бидик А.Г. Визначення стратегічного потенціалу конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств / А. Г. Бидик // Економіка АПК. – 2002. – № 4. – С. 105 – 110.
2. Василенко В.О. Стратегічне управління : [навч. посібник] / В.О. Василенко, Т. І. Ткаченко. – К. : ЦУЛ, 2003. – 396 с.
3. Вітков М.С. Розвиток інвестиційної політики в сільському господарстві України / М. С. Вітков // Економіка АПК. – 2005. – № 1. – С. 54 – 57.
4. Губський Б.В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі: [монографія] / Б. В. Губський – К. : Наукова думка, 1998. – 392 с.
5. Гурков И.Б. Стратегический менеджмент организации : [учеб. пособ.] / Гурков И.Б. – М. : ЗАО Бизнес-школа; Интел-Синтез, 2001. – 208 с.
6. Ефремов В.С. Стратегия бизнеса. Концепции й методы планирования : [учеб. пособ.] / Ефремов В.С. – М. : Финпресс, 1998. – 192 с.

7. Жигалов В.Т. Основи менеджменту і управлінської діяльності : [підручник] / В. Т. Жигалов, Л. М. Шимановська. – К. : Вища школа, 1994. – 223 с.
8. Збаразька Л.О. Удосконалення економічного механізму активізації інвестиційних процесів / Л. О. Збаразька // Фінанси України. – 1997. – № 11. – С. 92 – 98.
9. Крупка Я.Д. Інвестиційний бізнес-план / Я. Д. Крупка, Б. М. Литвин – К. : ІЗМН МОУ, 1997. – 131 с.
10. Немцов В.Д. Стратегічний менеджмент : [навч. посібник.] / В. Д. Немцов, Л. Є. Довгань – К. : ЕксОб, 2001. – 555 с.
11. Осовська Т.В. Менеджмент організацій : [навч. посібник] / Т. В. Осовська, О. А. Осовський – К. : Кондор, 2005. – 853 с.
12. Панасюк Б.Я. Прогнозування та регулювання розвитку економіки / Панасюк Б.Я. – К. : Поліграф книга, 1998. – 304 с.
13. Руденко Л. В. Прогностична оцінка і аналіз діяльності транснаціональної корпорації у векторі глобального стратегічного управління / Л. В. Руденко // регіональні перспективи. – 2000. – № 4 (11). – С. 87 – 91.

Надійшла 10.05.2009

УДК 631.143:339.137

І. Ю. ЦОБЕР

Вінницький соціально-економічний інститут

SWOT-АНАЛІЗ ПІДПРИЄМСТВ ОЛІЙНО-ЖИРОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Проведений аналіз конкурентоспроможності підприємств олійно-жирової промисловості України, зокрема: аналіз сильних та слабких сторін, можливостей та загроз, вивчення зовнішнього та внутрішнього середовища. Представлено рекомендації щодо підвищення конкурентоспроможності та перелік заходів для подолання існуючих загроз.

The analysis of competitiveness of enterprises of oily-fat industry of Ukraine has been conducted, in particular: analysis of strong and weak sides, possibilities and threats, study of external and internal environment. Recommendations in relation to the increase of competitiveness and list of measures for overcoming existent threats have been presented.

Вступ. Україна займає одне з провідних місць у світі серед виробників соняшнику. Ринок олії в країні має розвинуту конкуренцію та є досить динамічним, що зумовлено потужною сировинною базою. Протягом останніх років експорт соняшникової олії постійно зростає і характеризується найвищим рівнем конкурентоспроможності на світовому ринку. Все це доводить, що олійно-жирова промисловість є стратегічною галуззю економіки України, а тому дослідження конкурентоспроможності її підприємств, їх сильних та слабких сторін, можливостей та загроз є досить актуальним.

Постановка проблеми. Ринкова економіка вимагає від менеджменту підприємства вирішення складних ринково-комерційних та виробничо-технологічних, що є неможливим без оцінки конкурентоспроможності. Зокрема однією з складових такої оцінки є аналіз сильних та слабких сторін підприємства, які є важливим інструментом для забезпечення балансу між підприємством і зовнішнім середовищем. Для забезпечення конкурентоспроможності підприємства на ринку менеджерам необхідно діагностувати, як поведе себе підприємство на ринку в довгостроковій перспективі і зосередити свою увагу на майбутніх загрозах і можливостях.

Підприємства олійно-жирової промисловості здатні конкурувати не тільки між собою, але й на світовому ринку. Світове споживання жирів щороку збільшується, а географія експорту продуктів, соняшнику та соняшникового комплексу з України розширюється. Таким чином, дослідження конкурентоспроможності підприємств олійно-жирової галузі допоможе зміцненню позицій вітчизняних підприємств серед конкурентів.

Основним завданням статті є дослідження конкурентного середовища, сучасного розвитку олійно-жирової промисловості України, виявлення проблем, перспектив розвитку та можливостей для підвищення конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню конкурентоспроможності у науковій вітчизняній і зарубіжній літературі присвячено праці таких вчених, як Н. Ліфіца, Х. А. Фасхіфєва, А. Маршалла, Дж. М. Кларка, Н. К. Моїсєєвої, М. І. Круглова, Р. А. Фатхутдінова, Ю. Б. Іванова, Л. В. Соколової, М. П. Стекольцікова, В. Амбросова, П. І. Гайдуцького, В. Д. Пантелєєва та ін.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Слід зазначити, що в Україні недостатньо ґрунтовних досліджень, присвячених конкурентоспроможності олійно-жирових підприємств. Методологічні розробки, викладені в працях вітчизняних і закордонних економістів, переважно присвячені дослідженню конкурентоспроможності промислових підприємств, а специфічні особливості олійно-жирового комплексу залишаються мало дослідженими.